

ORDO IURIS
INSTYTUT NA RZECZ KULTURY PRAWNEJ

Możliwe kierunki ochrony małoletnich przed dostępem do treści pornograficznych w Internecie na przykładzie wybranych państw zachodnich

Nikodem Bernaciak

recenzja:

Rafał Dorosiński

Spis treści

1. GŁÓWNE WNIOSKI	3
2. DOSTĘP MAŁOLETNICH DO TREŚCI PORNOGRAFICZNYCH W INTERNECIE ISTOTNYM ZAGROŻENIEM DLA ZDROWIA PUBLICZNEGO	5
3. DOTYCHCZASOWE DZIAŁANIA PODEJMOWANE PRZEZ POLSKĘ NA RZECZ OGRANICZENIA DOSTĘPU MAŁOLETNICH DO TREŚCI PORNOGRAFICZNYCH W INTERNECIE	7
3.1. HISTORYCZNE POCZĄTKI WALKI Z PORNOGRAFIĄ.....	8
3.2. WALKA Z UZALEŻNIENIEM OD PORNOGRAFII W NARODOWYM PROGRAMIE ZDROWIA 2016-2021.....	9
3.3. PROJEKT STOWARZYSZENIA TWOJA SPRAWA.....	10
3.4. POWOŁANIE RADY RODZINY I ZESPOŁU EKSPERTÓW Z DZIEDZINY NOWYCH TECHNOLOGII	11
3.5. ROZPORZĄDZENIE KRRiT JAKO PUNKT ODNIESIENIA DLA OGRANICZEŃ W INTERNECIE.....	12
4. WIELKA BRYTANIA – 5 LAT OBOWIĄZYWANIA USTAWY O GOSPODARCE CYFROWEJ (2017-2022)	13
5. FRANCJA – NOWELIZACJA KODEKSU KARNEGO (2020)	15
6. NIEMCY – DZIAŁALNOŚĆ KOMISJI DS. OCHRONY MŁODZIEŻY, WYROK SĄDU W DÜSSELDORFIE (2021)	18
7. STANY ZJEDNOCZONE – PROJEKT SISEA (2020)	21
8. KANADA – PROJEKT SISEA (2021)	23

1. Główne wnioski

- 1 stycznia 2022 r. weszła w życie nowa **Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych (ICD-11)**, gdzie Światowa Organizacja Zdrowia umieściła nową kategorię – **kompulsywne zachowania seksualne**. Dostęp małoletnich do treści pornograficznych stanowi istotny problem już nie tylko dla moralności publicznej, ale także dla zdrowia publicznego.
- Jedną z podstaw wyróżnienia nowego rodzaju zaburzenia przez WHO stanowiły badania **Polskiej Akademii Nauk**. Autorzy ostrzegają, że „to, co widzimy w mózgu osób kompulsywnie korzystających z pornografii, to dokładnie **ten sam mechanizm, który widzimy np. w uzależnieniu od hazardu czy uzależnieniu od substancji**”.
- Dziś nawet dawny obrońca swobodnego dostępu do treści pornograficznych, prof. **Zbigniew Lew-Starowicz**, przyznaje: „**Byłem orędownikiem pornografii, ale nie spodziewałem się takiej destrukcji**”. Pornografia „**prowadzi do zaburzeń erekcji, zdrad, problemów z nawiązaniem relacji, niszczy kobiecą samoocenę**” (lipiec 2022).
- Polska jest oficjalnie zobowiązana do zwalczania pornografii już od 100 lat, od 1923 r. będąc stroną Międzynarodowej Konwencji w sprawie zwalczania obiegu i handlu wydawnictwami pornograficznymi.
- W 2021 r. dostęp do Internetu posiadało 92,4% polskich gospodarstw domowych. To właśnie Internet jest dziś głównym źródłem dostępu do treści pornograficznych.
- W 2019 r. polski rząd zobowiązał się do opracowania przepisów mających skutecznie chronić dzieci przed pornografią, wprowadzając skuteczną weryfikację wieku użytkowników. Projekt nie został jednak opracowany. Zamiast tego rząd usunął z Narodowego Programu Zdrowia jakiegokolwiek wzmianki o pornografii, ukrywając problem pod zbiorczym określeniem uzależnień behawioralnych.
- W październiku 2022 r., po podjęciu przerwanych prac, rząd (Ministerstwo Cyfryzacji) zaprezentował projekt **ustawy o ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w internecie (UD 451)**. Projekt przewiduje zobowiązanie dostawców internetu do wprowadzenia mechanizmu blokowania treści pornograficznych aktywowanego na żądanie abonentów (osób dorosłych, w tym rodziców).
- W marcu 2022 r. parlament **Wielkiej Brytanii** rozpoczął prace nad ustawą Online Safety Bill, która według rządu zmusi strony udostępniające treści pornograficzne, aby uniemożliwiły one dostęp do nich osobom małoletnim, w tym za pomocą technologii skutecznej weryfikacji wieku.
- W lipcu 2020 r. prezydent **Francji** podpisał ustawę umożliwiającą administracji publicznej blokadę dostępu do stron pornograficznych, które udostępniają swoje materiały bez weryfikacji wieku. W październiku 2021 r. wszedł w życie dekret wykonawczy do tej ustawy. W marcu 2022 r. Urząd Regulacji Komunikacji Audiowizualnej i Cyfrowej (ARCOM), korzystając z nowych kompetencji, zaskarżył pięć największych stron pornograficznych we Francji do Trybunału Sprawiedliwości w Paryżu.
- W czerwcu 2020 r. **niemiecka** federalna Komisja ds. Ochrony Młodzieży w Mediach oraz Krajowy Urząd ds. Mediów Nadrenii Północnej-Westfalii wszczęły postępowania przeciwko trzem pornograficznym serwisom internetowym (YouPorn, PornHub i MyDirtyHobby), stwierdzając, że zapewniają one swobodny dostęp do treści pornograficznych bez weryfikacji wieku. Komisja stwierdziła, że dzieci i młodzież

korzystają obecnie głównie z urządzeń mobilnych, aby uzyskać dostęp do aplikacji i stron internetowych, co utrudnia kontrolę rodzicielską i sprawia, że dotychczasowe środki ochronne stały się nieskuteczne. W listopadzie 2021 r. Sąd Administracyjny w Düsseldorfie orzekł, że podmioty udostępniające treści pornograficzne bez weryfikacji wieku naruszyły prawo. W grudniu 2021 r. analogiczna skarga została skierowana również wobec portalu xHamster.

- Zagadnienie pornografii jako zagrożenia dla zdrowia publicznego jest obecnie w **Stanach Zjednoczonych** przedmiotem intensywnej debaty naukowej. Obecnie **aż 16 stanów w Stanach Zjednoczonych Ameryki w oficjalnych rezolucjach wskazuje na pornografię jako istotne zagrożenie dla zdrowia publicznego**: Alabama, Arizona, Arkansas, Floryda, Idaho, Kansas, Kentucky, Luizjana, Missouri, Montana, Ohio, Pensylwania, Karolina Południowa, Dakota Południowa, Tennessee, Utah. W marcu 2021 r. **legislatura stanu Utah uchwaliła ustawę nakazującą domyślne blokowanie dostępu do pornografii na każdym smartfonie sprzedawanym w tym stanie**.
- W grudniu 2020 r. **amerykańscy senatorowie zarówno z Partii Republikańskiej, jak i z Partii Demokratycznej przedstawili projekt ustawy „Stop Internet Sexual Exploitation Act” (SISEA)**, który wprowadzałby obowiązek każdorazowego przesyłania do serwisu streamingowego potwierdzenia pełnoletniości wszystkich osób występujących w materiale pornograficznym oraz ich pisemnej zgody na udostępnianie tego materiału. Projekt nie był dalej procedowany, jednak stał się przedmiotem ataku ze strony serwisów pornograficznych Pornhub i MindGeek. Analogiczny projekt ustawy został w 2021 r. przedstawiony w parlamencie **Kanady**.
- Amerykańskie **National Center on Sexual Exploitation (NCOSE) zainauguowało program Sexual Exploitation Lawsuits, w ramach którego przy pomocy powództw cywilnych** (m.in. przeciwko Twitterowi, MindGeekowi, Pornhubowi, xVideos) **dochodzone są prawa osób poszkodowanych przez zbyt łatwy dostęp do treści pornograficznych**.
- Przykłady działań podejmowanych w Wielkiej Brytanii, Francji, Niemczech, Stanach Zjednoczonych i Kanadzie pokazują, że **demokracje zachodnie stopniowo zdają sobie sprawę, że dostęp małoletnich do treści pornograficznych stanowi istotne zagrożenie dla zdrowia publicznego**, a wprowadzenie mechanizmów skutecznej weryfikacji wieku użytkowników jest konieczne w celu ochrony społeczeństw przed tym zagrożeniem.
- Rząd polski powinien podjąć pilne prace zmierzające do dopracowania projektu **ustawy o ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w internecie (UD 451)** i jego uchwalenia oraz ponownego umieszczenia tego zagadnienie w głównym obszarze zainteresowań polskiej polityki zdrowotnej.

2. Dostęp małoletnich do treści pornograficznych w Internecie istotnym zagrożeniem dla zdrowia publicznego

13 listopada 2018 roku Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris zorganizował specjalną konferencję prasową¹, podczas której opublikowany został raport pt. „Dzieciństwo wolne od pornografii. Ochrona małoletnich przed dostępem do treści pornograficznych w Internecie – ocena dotychczasowego stanu prawnego i propozycje rozwiązań”². W dokumencie tym podsumowano ówczesne działania na rzecz ochrony małoletnich przed dostępem do treści pornograficznych w Internecie. W niniejszym dokumencie omówione zostaną natomiast działania podejmowane w tym samym celu w ciągu kolejnych 4 lat (2018-2022) w wybranych państwach zachodnich. Poniżej zostaną przypomniane jedynie podstawowe fakty z raportu z 2018 r.

Z opublikowanych w 2017 r. badań przeprowadzonych przez Instytut Profilaktyki Zintegrowanej wynika, że **ponad połowa chłopców i dziewcząt w Polsce ma kontakt z pornografią przed ukończeniem 12. roku życia**. Podstawowym źródłem dostępu do pornografii jest Internet (81% u dziewcząt i 95% u chłopców). Aż 43% chłopców w gimnazjum wskazuje telefon komórkowy jako kanał dotarcia do tych treści; w 2014 r. odsetek ten wśród młodzieży gimnazjalnej wynosił 30%, a w roku 2013 – 19%, co pokazuje niebezpieczną tendencję wzrostową w docieraniu do treści pornograficznych przy pomocy smartfona, który w znacznie mniejszym stopniu niż komputer domowy jest zależny od kontroli rodzicielskiej³.

W literaturze opiniotwórczej podkreśla się, że „pornografia to wizualne odwzorowanie seksualności, które zniekształca postrzeganie natury relacji małżeńskich. Pornografia zmienia zarówno postawy, jak i zachowania seksualne. Jest to główne zagrożenie dla małżeństwa, dla rodziny, dla dzieci oraz dla szczęścia indywidualnego. Niszcząc małżeństwo, jest zarazem jednym z czynników niszczących ład społeczny. Socjologowie, psychologowie kliniczni i biologowie zaczęli wyjaśniać niektóre społeczne i psychologiczne skutki korzystania z pornografii, a neurologowie odkrywają i opisują biologiczne mechanizmy, przez które pornografia wywiera swój potężny negatywny wpływ”⁴.

Na gruncie polskim o istotnym problemie zbyt łatwego dostępu małoletnich do treści pornograficznych w Polsce przypomnieli również uczestnicy konferencji pt. „Porno-kokaina na kliknięcie. Medyczne, psychologiczne i prawne uwarunkowania współczesnej pandemii”⁵

¹ Jak uchronić dzieci przed pornografią? – konferencja Ordo Iuris, 13.11.2018, <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/jak-uchronic-dzieci-przed-pornografia-konferencja-ordo-iuris>.

² Rafał Dorosiński, Nikodem Bernaciak et al., *Dzieciństwo wolne od pornografii. Ochrona małoletnich przed dostępem do treści pornograficznych w Internecie – ocena dotychczasowego stanu prawnego i propozycje rozwiązań*, https://ordoiuris.pl/pliki/dokumenty/Dziecinstwo_wolne_od_pornografii.pdf.

³ Podsumowanie literatury i badań naukowych wskazujących na negatywne konsekwencje korzystania z pornografii w kontekście ochrony dzieci i młodzieży, <https://www.bezpornografii.pl/wp-content/uploads/2017/12/Raport-STS-z-bada%C5%84-naukowych.pdf>, s. 7.

⁴ Patrick F. Fagan, *Wpływ pornografii na jednostkę, małżeństwo, rodzinę i społeczeństwo*, tłum. MG, Fundacja „Głos dla Życia”, Poznań 2014, <https://studylibpl.com/doc/1395440/wp%C5%82yw-pornografii-na-jednostk%C4%99--ma%C5%82%C5%BCe%C5%84stwo--rodzin%C4%99-i-wsp...>

⁵ *Porno: kokaina na kliknięcie* – konferencja 2018, 04.06.2018, <https://www.edukacja-zdrowotna.pl/porno-kokaina-na-klikniecie-konferencja-2018/>.

zorganizowanej w dniu 4 czerwca 2018 r. przy wsparciu Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień oraz Parlamentarnego Zespołu na rzecz Polityki i Kultury Prorodzinnej. Rodzice często nie są świadomi, że problem ten może dotyczyć również ich dzieci, a jeżeli nawet zdają sobie z tego sprawę, to często bagatelizują sytuację, nie znając faktycznych skutków uzależnienia od pornografii.

Już dwa tygodnie później, 18 czerwca 2018 r., problem został oficjalnie wskazany przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), która umieściła kompulsywne zachowania seksualne (*compulsive sexual behaviour disorder*) w nowej, zaktualizowanej Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych (ICD-11) pod osobnym numerem 6C72⁶. Nowa klasyfikacja została przyjęta w dniu 25 maja 2019 r. przez Światowe Zgromadzenie Zdrowia i weszła w życie w dniu 1 stycznia 2022 r.⁷ Zgodnie z **definicją WHO** kompulsywne zachowania seksualne to: „stała tendencja niepowodzenia w kontrolowaniu intensywnych, powtarzających się impulsów seksualnych lub popędów powodujących powtarzające się zachowania seksualne. Objawy mogą obejmować powtarzające się czynności seksualne, które stają się centralnym punktem życia danej osoby, aż do zaniedbywania opieki zdrowotnej i osobistej lub innych interesów, czynności i obowiązków; liczne nieudane wysiłki w kierunku znacznego ograniczenia powtarzających się zachowań seksualnych; powtarzające się zachowania seksualne pomimo niekorzystnych konsekwencji lub czerpania z nich niewielkiej lub żadnej satysfakcji. Wzorzec niepowodzenia w kontrolowaniu intensywnych seksualnych impulsów lub popędów oraz wynikających z nich powtarzających się zachowań seksualnych przejawia się przez dłuższy okres (np. 6 miesięcy lub więcej) i powoduje wyraźnie cierpienie lub znaczne upośledzenie w osobistych, rodzinnych, społecznych, edukacyjnych, zawodowych lub innych ważnych obszarach funkcjonowania”. WHO zaznacza ponadto, że definicja ta jest niezależna od osądów moralnych lub dezaprobaty.

Istotny udział we włączeniu kompulsywnych zachowań seksualnych do ICD-11 mieli polscy naukowcy. Jedną z podstaw wyróżnienia nowego rodzaju zaburzenia stanowiły wyniki badań prowadzonych w ramach projektu **Hiperseksualność.pl** przez zespół dr. hab. Mateusza Goli z Instytutu Psychologii Polskiej Akademii Nauk⁸, opublikowane 14 kwietnia 2017 r. na łamach prestiżowego czasopisma naukowego „Neuropsychopharmacology”⁹. Prof. Gola twierdzi, że w grupie wiekowej 18-30 lat z pornografii raz w tygodniu korzysta przynajmniej 80% mężczyzn i ok. 30% kobiet, natomiast średni wiek pierwszego zetknięcia się z pornografią jest szacowany na 10 lat. **„To, co widzimy w mózgu osób kompulsywnie korzystających z pornografii, to dokładnie ten sam mechanizm, który widzimy np. w uzależnieniu od hazardu czy uzależnieniu od substancji.** To mechanizm zwiększonej reaktywności układu

⁶ 6C72 *Compulsive sexual behaviour disorder*, <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fcd%2fentity%2f1630268048>.

⁷ WHO's new International Classification of Diseases (ICD-11) comes into effect, 11.02.2022, [https://www.who.int/news/item/11-02-2022-who-s-new-international-classification-of-diseases-\(icd-11\)-comes-into-effect](https://www.who.int/news/item/11-02-2022-who-s-new-international-classification-of-diseases-(icd-11)-comes-into-effect).

⁸ Ludwika Tomala, *Kompulsywne zachowania seksualne w klasyfikacji WHO dzięki m.in. polskim badaniom*, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C30854%2Ckompulsywne-zachowania-seksualne-w-klasyfikacji-who-dzieki-min-polskim>.

⁹ Mateusz Gola et al., *Can Pornography be Addictive? An fMRI Study of Men Seeking Treatment for Problematic Pornography Use*, „Neuropsychopharmacology” vol. 42 (2017), s. 2021–2031, <https://www.nature.com/articles/npp201778>.

nagrody na bodźce, które kojarzą się np. z korzystaniem z pornografii” – ostrzega profesor tych, którzy chcieliby bagatelizować problem.

Obecnie nawet dawni obrońcy swobodnego dostępu do treści pornograficznych stają się jego przeciwnikami. W wywiadzie opublikowanym w lipcu 2022 r. prof. Zbigniew **Lew-Starowicz przyznał: „Byłem orędownikiem pornografii, ale nie spodziewałem się takiej destrukcji”**. Okazało się bowiem, że korzystanie ze stron pornograficznych „prowadzi nie tylko do zaburzeń erekcji, zdrad, problemów z nawiązaniem relacji, ale przede wszystkim niszczy kobietą samoocenę” Profesor podkreśla, że:

- **„kontakt z pornografią o połowę zwiększa szanse na rozwód w ciągu dwóch lat od rozpoczęcia oglądania porno, a po 6 latach trwania związku – o 86 proc.”**¹⁰ To są niezwykle alarmujące dane, które także w jakiś sposób mogą tłumaczyć rosnącą liczbę rozpadających się związków”,
- „osoby częściej oglądające pornografię mają mniejszą objętość istoty szarej w prawym ogonie prążkowiec w mózgu, intensywna ekspozycja na bodźce pornograficzne powoduje wyciszenie naturalnej odpowiedzi neuronalnej na bodźce seksualne”,
- „im niższy **wiek** pierwszego kontaktu z pornografią, tym mniejsza możliwość zrozumienia prezentowanych treści, większe ryzyko traumatyzacji i rozwinięcia nieprawidłowych zachowań seksualnych, wcześniejszy wiek inicjacji seksualnej, potrzeba „odgrywania” seksu – w konsekwencji instrumentalne traktowanie kobiet”,
- „oglądanie przez młodzież pornografii ze scenami przemocy **czterokrotnie zwiększa prawdopodobieństwo agresywnych zachowań seksualnych**”,
- „kobiety w związkach z mężczyznami oglądającymi pornografię mają **niską samoocenę** i poczucie bycia atrakcyjną dla partnera. Męski mózg potrzebuje bodźców, zmienności, a tego pornografia dostarcza w sporej ilości”¹¹.

Nie ulega już zatem wątpliwości, że zbyt łatwy dostęp do treści pornograficznych, szczególnie osób małoletnich, stanowi istotny problem nie tylko dla moralności publicznej, ale także dla zdrowia publicznego. Skala tego problemu i jego ranga jako uderzającego najmocniej we wczesny, kluczowy etap rozwoju młodego człowieka, nie pozostawia wątpliwości, że koniecznością jest uregulowanie polityki systemowego przeciwdziałania nowemu uzależnieniu już na poziomie ustawowym.

3. Dotychczasowe działania podejmowane przez Polskę na rzecz ograniczenia dostępu małoletnich do treści pornograficznych w Internecie

W analizie Ordo Iuris z 2018 r. w podrozdziale pt. „Dotychczasowe regulacje dostępu do treści pornograficznych w polskim porządku prawnym”¹² omówiono już działania podejmowane w Polsce na rzecz ograniczenia dostępu do treści pornograficznych w latach 1997-2018.

¹⁰ Samuel L. Perry, Cyrus Schleifer, *Till Porn Do Us Part? A Longitudinal Examination of Pornography Use and Divorce*, 12.05.2017, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00224499.2017.1317709>.

¹¹ Krystyna Romanowska, Zbigniew Lew-Starowicz: „Byłem orędownikiem pornografii, ale tego się nie spodziewałem”, 03.07.2022, <https://www.wprost.pl/magazyn/10766092/zbigniew-lew-starowicz-bylem-oredownikiem-pornografii-ale-tego-sie-nie-spodziewalem.html>.

¹² Rafał Dorosiński, Nikodem Bernaciak et al., op. cit., s. 17-23.

Przypomniano tam, że udostępnianie treści pornograficznych zawsze było w Polsce przestępstwem, aż do 1 września 1998 r., kiedy wszedł w życie nowy kodeks karny, zaprojektowany przez rząd Józefa Oleksego i uchwalony przez większość parlamentarną koalicji SLD-PSL. Jeszcze przedtem, w czerwcu 1998 r., posłowie AWS zgłosili projekt nowelizacji, która przywróciłaby dawną karalność udostępniania treści pornograficznych. Ustawa została uchwalona przez Sejm III kadencji w marcu 2000 r., jednak została zawetowana przez prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego, co uniemożliwiło jej wejście w życie. Przeprowadzone w tym samym czasie badania CBOS wskazywały, że przywrócenie wypróbowanych rozwiązań popierało aż 58% Polaków.

Analiza z 2018 r. wspominała także, że współcześnie głównym źródłem treści pornograficznych jest Internet, dlatego niezależnie od regulacji prawno-karnych należy dążyć przede wszystkim do ograniczenia dostępu do tych treści przez Internet. W 2021 r. dostęp do Internetu posiadało 92,4% polskich gospodarstw domowych, w porównaniu do 90,4% w 2020 r.¹³ Udział ten nieustannie wzrasta, a dostęp do Internetu częściej posiadają gospodarstwa domowe z dziećmi niż bez nich.

W publikacji przywoływano jako punkt odniesienia polski projekt rządowy z listopada 2009 r., który zakładał utworzenie Rejestru Stron i Usług Niedozwolonych, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, a także obowiązującą w latach 2010-2011 niemiecką ustawę o blokowaniu dostępu do pornografii dziecięcej (*Zugangsschwerungsgesetz*), która zobowiązywała dostawców usług internetowych obsługujących powyżej 10 tysięcy klientów, by blokowali użytkownikom dostęp do stron związanych z pornografią dziecięcą umieszczonych w rejestrze prowadzonym przez Federalny Urząd Policji Kryminalnej. Bezpośrednim i najbardziej współczesnym punktem odniesienia pozostaje jednak ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o grach hazardowych oraz niektórych innych ustaw. Częściowo nawiązuje ona do porzuconego projektu z 2009 r. Na mocy przepisów tej ustawy, które weszły w życie w lipcu 2017 r., minister właściwy do spraw finansów publicznych prowadzi w systemie teleinformatycznym **Rejestr domen służących do oferowania gier hazardowych niezgodnie z ustawą**. Umieszczenie takiej domeny w Rejestrze nakłada na przedsiębiorcę telekomunikacyjnego obowiązek nieodpłatnego uniemożliwienia dostępu do niej swoim klientom, ale nie nakłada żadnych nowych obowiązków na właścicieli stron internetowych ani na abonentów, którzy z nich korzystają.

3.1. Historyczne początki walki z pornografią

24 stycznia 1922 r. opublikowano oświadczenie rządowe w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowego porozumienia dotyczącego zwalczania obiegu wydawnictw pornograficznych, podpisanego w Paryżu dnia 4 maja 1910 r. (Dz.U. 1922 nr 21 poz. 167). Był to pierwszy krok niepodległego państwa polskiego w kierunku formalnego dołączenia do grona państw zdecydowanych zwalczać pornografię jako istotne zagrożenie dla moralności publicznej.

¹³ *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarstwach domowych i wśród osób indywidualnych*, 24.11.2021, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2021-roku,2,11.html>.

„Uchwałą Rady Ministrów z 27 października 1924 r. utworzono w jednym z departamentów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych osobny referat jako tzw. Centralne Biuro do Zwalczania Obiegu Wydawnictw Pornograficznych. Okólnik ministra Ratajskiego z 7 kwietnia 1925 r. wyszczególnił następujące czynności biura: gromadzenie wiadomości o tych wydawnictwach celem ich konfiskaty, względnie odebrania debitu, dalej informowanie rządów zagranicznych o postępie prac, prowadzenie korespondencji z zagranicą, ewidencja inkryminowanych druków itd. Właściwym zaś przeznaczeniem Biura, okazującego zaraz od początku nadzwyczaj słabą aktywność, miała się stać troska o wykonywanie wspomnianej już, międzynarodowej konwencji antypornograficznej genewskiej z 1923 r.

W następnych dwu latach nie weszła ona jeszcze na stół debat parlamentarnych w Rzeczypospolitej, dlatego kolejno klub sejmowy Chrześcijańskiej Demokracji (22 października 1924), klub sejmowy Związku Ludowo-Narodowego (24 kwietnia 1925) i klub senacki Chrześcijańskiej Demokracji (w czerwcu t. r.) interpelowały rząd w tym przedmiocie. Dopiero 30 lipca 1926 r. Sejm bez trudności ratyfikował konwencję o zwalczaniu obiegu i handlu pornografią (31 lipca uczynił to i Senat, po czym ukazała się w Dzienniku Ustaw R.P. 1927 nr 71). Dokument ratyfikacyjny złożono w sekretariacie Ligi Narodów 8 marca 1927 r. Konwencję podpisało także równocześnie wolne miasto Gdańsk.

3.2. Walka z uzależnieniem od pornografii w Narodowym Programie Zdrowia 2016-2021

Art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (tekst jednolity: Dz.U. 2021 poz. 1956) nakłada na Radę Ministrów obowiązek określania w drodze rozporządzenia Narodowego Programu Zdrowia (NPZ) na okres nie krótszy niż 5 lat. Pierwszy **NPZ** ogłoszony na podstawie tego przepisu (poprzednie NPZ były uchwalane już wcześniej – w latach 1987, 1990, 1993, 1996 i 2006 – ale dopiero ten zyskał wyraźną podstawę ustawową) został określony przez rząd **na lata 2016-2020** rozporządzeniem z dnia 4 sierpnia 2016 r. (Dz.U. 2016 poz. 1492). Po raz pierwszy **dostrzeżono w nim zagrożenia zdrowotne związane z treściami pornograficznymi i seksualizującymi**. W definicji „uzależnienia behawioralnego” wśród zaburzeń zachowania o charakterze nałogowym uwzględniono między innymi uzależnienie od seksu oraz pornografii. Samo korzystanie z pornografii zostało natomiast umieszczone w katalogu zachowań ryzykownych.

Niestety, kolejny NPZ, uchwalony przez Radę Ministrów na lata 2021-2025 rozporządzeniem z dnia 30 marca 2021 r. (Dz.U. 2021 poz. 642), **nie zawiera już w ogóle bezpośrednich odniesień do obu tych istotnych zagrożeń dla zdrowia publicznego**, ukrywając je pod zbiorczym określeniem „uzależnień od zachowań (uzależnień behawioralnych)”. Centrum Nauk Społecznych i Bioetyki Instytutu Ordo Iuris w stanowisku z dnia 19 stycznia 2021 r. zdecydowanie negatywnie zaopiniowało usunięcie tej niezwykle ważnej kwestii z projektu rozporządzenia, stwierdzając, że „w omawianym dokumencie uzależnienia behawioralne potraktowane zbiorczo. Zasadnym wydaje się, wzorem poprzedniego Programu, wyodrębnienie zagrożeń wynikających z upowszechnienia pornografii, zwłaszcza w kontekście kontaktu dzieci i młodzieży z materiałami zawierającymi treści pornograficzne. Pozwoli to między innymi przeciwdziałać problemowi seksualizacji dzieci i młodzieży i przyczyni się do upowszechniania wiedzy na temat zagrożeń wynikających z tego coraz szerszego zjawiska społecznego. Wydaje się, że problem ten

powinien na poziomie państwa zostać potraktowany szerzej, niż ma to miejsce w omawianym projekcie”¹⁴.

3.3. Projekt Stowarzyszenia Twoja Sprawa

11 grudnia 2019 r. Stowarzyszenie Twoja Sprawa (STS) zaprezentowało na swojej stronie internetowej projekt ustawy o ochronie małoletnich przed treściami pornograficznymi oraz o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji i innych ustaw¹⁵. Był on propozycją, sformułowaną w wyniku prac specjalnego zespołu roboczego, który powstał z inicjatywy STS w listopadzie 2018 r.

W projekcie wprowadzano instytucje organu kontroli oraz współregulatora (Fundacji, składającej się przynajmniej z 5 członków – jednego zaproponowanego przez Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, 2 przez organizacje zajmujące się ochroną dzieci i młodzieży, 1 przez organizacje zajmujące się ochroną prywatności i 1 przez organizacje zajmujące się reprezentowaniem interesów usługodawców). Wśród zadań Przewodniczącego KRRiT znajdowałyby się odtąd kontrolowanie przestrzegania przez podmioty udostępniające kwalifikowane treści pornograficzne (w sposób umożliwiający dostęp do takich treści z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej) nowego obowiązku narzuconego im przez art. 3 ust. 1 projektu: stosowania skutecznych narzędzi weryfikacji wieku odbiorcy w celu uniemożliwienia osobom małoletnim dostępu do takich treści. Z kolei Fundacja monitorowałaby przestrzeganie tego obowiązku, jak również m.in. podejmowałaby działania lub inicjowała przedsięwzięcia badawcze, prewencyjne, promocyjne, opiniodawcze. Dwiema istotnymi kompetencjami Fundacji było prowadzenie monitoringu treści udostępnianych w Internecie w celu identyfikacji kwalifikowanych treści pornograficznych i weryfikacji skutecznego sprawdzania wieku odbiorcy oraz przyjmowanie zawiadomień o okolicznościach wskazujących na naruszenie przepisów ustawy.

Projekt zawierał definicję legalną „kwalifikowanych treściach pornograficznych” Jeżeli podmiot udostępniający takie treści w sposób sprzeczny z ustawą nie zaniechałby naruszeń w ciągu 14 dni od dnia doręczenia wezwania, Przewodniczący KRRiT wydawałby decyzję nakładającą na niego karę pieniężną w wysokości do dwudziestokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw. Taką samą karę przewidywano wobec przedsiębiorcy telekomunikacyjnego, który nie uniemożliwił dostępu do tych treści, oraz dostawcy, który nie zaprzestał usług płatniczych.

¹⁴ Stanowisko Centrum Nauk Społecznych i Bioetyki Instytutu na rzecz Kultury Prawej Ordo Iuris w sprawie projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025, 19.01.2021, <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-instytutu/stanowisko-centrum-nauk-spolecznych-i-bioetyki-instytutu-na-rzecz-kultury>.

¹⁵ Stowarzyszenie Twoja Sprawa prezentuje projekt przepisów chroniących dzieci przed pornografią, 11.12.2019, <https://opornografii.pl/article/stowarzyszenie-twoja-sprawa-prezentuje-projekt-przepisow-chroniacych-dzieci-przed-pornografia>.

Instytut Ordo Iuris przygotował opinię dotyczącą projektu STS, w której podkreślono, że ma on szansę przyczynić się do osiągnięcia ponadpartyjnej zgody na wdrożenie skutecznych rozwiązań chroniących dzieci przed seksualizacją i pornografią¹⁶.

3.4. Powołanie Rady Rodziny i zespołu ekspertów z dziedziny nowych technologii

5 grudnia 2019 r. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Marlena Małag powołała Radę Rodziny – nowy organ opiniodawczo-doradczy ministra rodziny, którego przewodniczącą została Dorota Bojemska¹⁷. 16 grudnia w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów miało miejsce pierwsze posiedzenie Rady, w trakcie którego przedstawiono informacje na temat przepisów mających skuteczniej chronić dzieci przed pornografią¹⁸. 16 stycznia 2020 r. poinformowano natomiast, że ministerstwo „prowadzi analizy związane z projektem ustawy chroniącej dzieci przed pornografią. Jednym z pierwszych działań z tym związanych jest powołanie zespołu eksperckiego z dziedziny nowych technologii oraz ochrony prywatności”¹⁹. 23 stycznia „odbyło się pierwsze posiedzenie tego zespołu. Jak mówił uczestniczący w pracach gremium dr Maciej Kawecki, zespół podzielono na dwie podgrupy, technologiczną i «ogólną». Ta «techniczna» ma wypracować «skuteczne formy weryfikacji wieku użytkowników serwisów pornograficznych». – Weryfikacja ta będzie anonimowa”²⁰.

W odpowiedzi na wniosek Instytutu Ordo Iuris o udostępnienie informacji publicznej ministerstwo pismem z dnia 10 sierpnia 2021 r. stwierdziło, że od dnia inauguracji, Rada odbyła 7 posiedzeń: 23 stycznia, 5 czerwca, 18 września, 18 listopada 2020 r. oraz 15 stycznia, 20 maja i 16 czerwca 2021 r. Ministerstwo przyznało zarazem, że „zespół ekspercki z dziedziny nowych technologii oraz ochrony prywatności dotychczas w głównej mierze pracował zdalnie. Zespół spotyka się, gdy jego członkowie wskazują taką potrzebę. Eksperci spotkali się w następujących terminach: 9 stycznia 2020 r., 23 stycznia 2020 r., 4 lutego 2020 r., 26 lutego 2020 r., 13 marca 2020 r. (telekonferencja) i 4 czerwca 2020 (telekonferencja). Spotkania zespołu dotyczyły metod i narzędzi ochrony dzieci przed pornografią i wypracowania propozycji rozwiązań, które przyczyniłyby się najskuteczniej do tego celu. Poruszane kwestie dotyczyły też określenia możliwych rozwiązań w zakresie możliwych do stosowania narzędzi skutecznej weryfikacji wieku”²¹.

¹⁶ Rafał Dorosiński, Nikodem Bernaciak, *Opinia dotycząca projektu ustawy antypornograficznej zaprezentowanego w dniu 11 grudnia 2019 r. przez Stowarzyszenie Twoja Sprawa*, 16.12.2019, <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/opinia-dotyczaca-projektu-ustawy-antypornograficznej-zaprezentowanego-w-dniu>.

¹⁷ Rada Rodziny, 05.12.2019, <https://www.gov.pl/web/rodzina/rada-rodziny>.

¹⁸ Rada Rodziny o ochronie dzieci przed pornografią w sieci, 16.12.2019, <https://www.gov.pl/web/rodzina/rada-rodziny-o-ochronie-dzieci-przed-pornografia-w-sieci>.

¹⁹ Powołanie zespołu eksperckiego z dziedziny nowych technologii oraz ochrony prywatności, 16.01.2020, <https://www.gov.pl/web/rodzina/powolanie-zespołu-eksperskiego-z-dziedziny-nowych-technologii-oraz-ochrony-prywatności>.

²⁰ Dr Maciej Kawecki: walka z pornografią to nie tylko kontrola wieku, 25.01.2020, <https://www.polskieradio.pl/7/129/Artykul/2442486,Dr-Maciej-Kawecki-walka-z-pornografia-to-nie-tylko-kontrola-wieku>.

²¹ Pismo Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 10 sierpnia 2021 r. (znak: BPD-I.0171.5.2021.MW).

W październiku 2022 r. Ministertwo Cyfryzacji zaprezentowało projekt ustawy o **ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w internecie (UD 451)**. Projekt określa przede wszystkim:

- 1) obowiązki dostawców internetu związane z ograniczaniem abonentom dostępu do treści pornograficznych w internecie;
- 2) obowiązki informacyjne dostawców internetu związane z ochroną abonentów i małoletnich użytkowników końcowych przed dostępem do treści pornograficznych w internecie;

Szczegółowa analiza projektu nie mieści się w ramach niniejszego opracowania.

3.5. Rozporządzenie KRRiT jako punkt odniesienia dla ograniczeń w Internecie

13 kwietnia 2022 r. Krajowa Rada Radiofonii i wydała rozporządzenie w sprawie kwalifikowania, rozpowszechniania i sposobu zapowiadania audycji lub innych przekazów mogących mieć negatywny wpływ na rozwój małoletnich (Dz.U. 2022 poz. 938). W § 7 pkt 2 rozporządzenia „seks” oznaczono jako jeden z rodzajów treści mogących mieć negatywny wpływ na prawidłowy fizyczny, psychiczny lub moralny rozwój małoletnich.

W załączniku nr 4 do rozporządzenia wyszczególniono, że przekazy skierowane do małoletnich powyżej lat 7 nie powinny zawierać scen lub treści:

1. „prezentujących zachowania o jawnym charakterze seksualnym lub sugerujących taką intencję w formie słownej lub niewerbalnej (np. gesty imitujące zachowania seksualne odnoszące się do narządów płciowych), których istoty małoletni nie może jeszcze całościowo zrozumieć i odnieść ich do różnych kontekstów społecznych (np. zachowań intymnych, erotycznych w różnych typach związków)”;
2. „pokazujących sceny przemocy (fizycznej, psychicznej lub werbalnej) lub seksu, które w audycji lub innych przekazach obrazują ideę, której małoletni nie jest w stanie zrozumieć, ponieważ zwraca uwagę na poszczególne sceny przemocy lub seksu, a nie ogólne przesłanie audycji lub innego przekazu”;
3. „wywołujących silne pobudzenie emocjonalne, w szczególności podniecenie lub ekscytację, związane z obrazami przemocy lub niebezpiecznych rozrywek lub rozbudzających zainteresowanie seksem (np. obrazy nagiego ciała, erotyki i zbliżeń intymnych)”.

Przekazy skierowane do małoletnich od lat 12 nie powinny natomiast zawierać scen lub treści:

1. „sprowadzających wizję świata społecznego do przemocy, zachowań seksualnych lub erotyki, a zwłaszcza prezentujących je w sposób prymitywny, uproszczony lub brutalny”;
2. „obrazy zachowań seksualnych prezentowane w oderwaniu od emocjonalnych i uczuciowych potrzeb człowieka”;
3. „dostarczających silnych wrażeń i emocji związanych z obrazami przemocy lub seksu, w szczególności mogących skłaniać do zachowań moralnie nagannych”.

Nawet przekazy skierowane do małoletnich powyżej lat 16 nie powinny zawierać scen lub treści:

1. „pokazujących obrazy seksu lub przemocy (w tym agresji fizycznej lub łamania norm moralnych) jako źródła lub wyznacznika sukcesu życiowego bohatera lub ujmujących zachowania seksualne lub przemocowe jako formę nagrody lub oznakę sprytu życiowego”,
2. „ukazujących obrazy aktywności seksualnej w oderwaniu od uczuć wyższych (np. seks z przypadkową osobą, seks dla osiągnięcia korzyści materialnych lub społecznych, seks dla rozładowania napięcia emocjonalnego) lub stanowiących patologiczne wzorce zachowań seksualnych (np. seks pod wpływem substancji psychoaktywnych)”.

Rzeczniczka KRRiT Teresa Brykczyńska podkreśliła, że nowe, szczegółowe wytyczne wynikają z przepisów dyrektywy Unii Europejskiej z 2010 r., która zostanie omówiona w poniższym rozdziale: „Podkreślam fakt, który się prawie nie pojawia w przestrzeni medialnej, że wprowadzenie wymogu oznaczania treści mogących mieć negatywny wpływ na rozwój małoletnich stanowi realizację obowiązku wynikającego z unijnej dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych. Jego celem jest ułatwienie widzom podejmowania bardziej świadomych decyzji dotyczących wyboru treści do oglądania, co ma istotne znaczenie w obliczu coraz szybszego rozwoju technologii medialnych i wiążących się z tym przeobrażeń dotyczących sposobu odbioru mediów”²².

4. Wielka Brytania – 5 lat obowiązywania ustawy o gospodarce cyfrowej (2017-2022)

27 kwietnia 2017 r. weszła w życie brytyjska ustawa o gospodarce cyfrowej (*Digital Economy Act*)²³. Jej kontekst polityczny oraz szczegóły dotyczące procesu legislacyjnego zostały opisane w raporcie Instytutu Ordo Iuris z 2018 r.²⁴ Celem ustanowionych przepisów było wprowadzenie generalnego zakazu udostępniania (*making available*) na terenie Zjednoczonego Królestwa, na zasadach komercyjnych, materiałów pornograficznych w Internecie, w sposób, który umożliwiałaby zapoznanie się z nimi osobom poniżej 18. roku życia. Do weryfikacji pełnoletności odwiedzających serwisy z pornografią zobowiązane miały być same serwisy lub ich właściciele, udostępniający w sposób komercyjny treści pornograficzne. Ustawa wprowadzała jednocześnie zakaz udostępniania komukolwiek ekstremalnej pornografii (*extreme pornographic content*).

12 maja 2021 r. rząd brytyjski zaprezentował projekt ustawy o bezpieczeństwie w Internecie (*Online Safety Bill*)²⁵.

10 czerwca 2021 r. brytyjskie rządowe Biuro ds. Standardów w Edukacji, Usług dla Dzieci i Umiejętności (*Office for Standards in Education, Children's Services and Skills*, Ofsted)

²² Adrian Gąbka, *Stacje TV i radiowe muszą ostrzegać przed seksem. KRRiT nie wyklucza kar*, 11.05.2022, <https://www.wirtualnemedia.pl/arttykul/gdzie-ogladac-seks-w-telewizja-radio-serwisy-streamingowe-przemoc-wulgaryzmy-narkotyki>.

²³ *Digital Economy Act 2017*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/30/contents/enacted>.

²⁴ Rafał Dorosiński, Nikodem Bernaciak et al., op. cit., s. 10-14.

²⁵ *Draft Online Safety Bill. The draft Online Safety Bill establishes a new regulatory framework to tackle harmful content online*, 12.05.2021, <https://www.gov.uk/government/publications/draft-online-safety-bill>.

opublikowało **raport poświęcony nadużyciom seksualnym w szkołach**²⁶. W raporcie wiele miejsca poświęcono szkodliwemu wpływowi pornografii na rozwój młodego człowieka:

- „Liderzy, z którymi rozmawialiśmy, podkreślili również problemy, jakie stworzył łatwy dostęp do pornografii i jak pornografia ustanowiła niezdrowe oczekiwania dotyczące relacji płciowych i ukształtowała postrzeganie kobiet i dziewcząt przez dzieci i młodzież”.
- Badania sugerują, że prawie połowa (48%) dzieci w wieku od 11 do 16 lat w Wielkiej Brytanii oglądała pornografię. Spośród nich chłopcy byli około dwukrotnie bardziej skłonni niż dziewczęta do aktywnego wyszukiwania pornografii w Internecie. Około 60% 11-13-latków, którzy widzieli pornografię, stwierdziło, że ich oglądanie było w większości niezamierzone.
- Badania wskazują, że duża część pornografii przedstawia mężczyzn jako agresywnych i kontrolujących, a kobiety jako uległe i uprzedmiotowione seksualnie. Istnieją dowody sugerujące, że młodzi ludzie z czasem stają się znieczuleni na jej treści i że może ona kształtować niezdrowe postawy, takie jak akceptacja agresji seksualnej wobec kobiet. Częstsze używanie pornografii wiąże się również z postawami obwiniania ofiar. Na przykład może to prowadzić do przekonania, że jeżeli kobieta jest pod wpływem alkoholu lub narkotyków, jest przynajmniej częściowo odpowiedzialna za to, co jej się przydarza.

Stojąca na czele Ofsted od stycznia 2017 r. Amanda Spielman wyraźnie podkreśliła konieczność zwrócenia przez rząd uwagi na łatwość, z jaką dzieci mają dostęp do pornografii (*The government needs to look at online bullying and abuse, and the ease with which children can access pornography*)²⁷.

16 lipca 2021 r. John Carr, brytyjski ekspert do spraw bezpieczeństwa w Internecie, poinformował o stworzeniu **inicjatywy EUConsent – działającego przy wsparciu Komisji Europejskiej konsorcjum tworzącego narzędzia weryfikacji wieku i zgody rodziców w dostępie do usług informacyjnych**²⁸. Carr został wyznaczony na przewodniczącego rady, w której skład wchodzi przedstawiciele europejskich organów regulacyjnych, organizacji praw dziecka, firm technologicznych oraz polityków. Początkowa faza badawcza euConsent została przeprowadzona przez naukowców z Leiden University, Aston University i London School of Economics and Political Science, uzupełniona dalszymi pracami Stowarzyszenia Dostawców Weryfikacji Wieków (*Age Verification Providers' Association*) oraz firmy badawczej Revealing Reality. Członek zarządu Anna Morgan, zastępca komisarza w Irlandzkiej Komisji Ochrony Danych (*Irish Data Protection Commission*), uznała, że oparte na dowodach podstawy projektu są obiecujące. Almudena Lara, przedstawiciel Google, wyraziła zadowolenie, że w badaniach prowadzonych przez Revealing Reality bierze się pod uwagę opinie również samych dzieci, a

²⁶ *Review of sexual abuse in schools and colleges*, 10.06.2021, <https://www.gov.uk/government/publications/review-of-sexual-abuse-in-schools-and-colleges/review-of-sexual-abuse-in-schools-and-colleges>.

²⁷ *Ofsted: culture change needed to tackle 'normalised' sexual harassment in schools and colleges*, 10.06.2021, <https://www.gov.uk/government/news/ofsted-culture-change-needed-to-tackle-normalised-sexual-harassment-in-schools-and-colleges>.

²⁸ *Age verification in the EU moving forward*, 16.07.2021, <https://johncarr.blog/2021/07/16/age-verification-in-the-eu-moving-forward/>.

nie tylko dorosłych. 25 maja 2022 r. w Atenach odbyła się pierwsza konferencja przedstawiająca założenia nowej inicjatywy²⁹.

8 lutego 2022 r. przy okazji Dnia Bezpiecznego Internetu, brytyjski podsekretarz stanu ds. technologii i gospodarki cyfrowej Chris Philp zapowiedział, że Online Safety Bill zmusi strony udostępniające treści pornograficzne, aby uniemożliwiły one dostęp do nich osobom małoletnim, w tym za pomocą technologii weryfikacji wieku. Podkreślił, że przewidziane w projekcie nowe środki idą dalej niż dotychczasowe zabezpieczenia wynikające z ustawy, obejmując zakresem wszystkie strony internetowe oferujące pornografię online. Zdaniem ministerstwa dzięki tym środkom dzieci będą lepiej chronione przed pornografią w sieci.

W komunikacie przywołano też wyniki badań z 2020 r., zgodnie z którymi przynajmniej 51% brytyjskich dzieci w wieku 11-13 lat oglądało treści pornograficzne, z czego 61% zadeklarowało, że oglądało je nieintencjonalnie. Dostrzeżono także, że o ile 47% nastolatków w wieku 16-17 lat oglądało pornografię na stronach internetowych, o tyle aż 63% oglądało ją w mediach społecznościowych³⁰.

Pierwsze czytanie projektu Online Safety Bill miało miejsce 17 marca 2022 r., drugie – 19 kwietnia 2022 r.³¹ Ostatnie prace nad projektem odbyły się 12 lipca 2022 r. Ze względu na to, że projekt dotyczy znacznie większej liczby obszarów niż wyłącznie ochrona małoletnich przed szkodliwym wpływem treści pornograficznych, ustawa wciąż jest przedmiotem debaty publicznej i parlamentarnej.

5. Francja – nowelizacja kodeksu karnego (2020)

7 lutego 2018 r. senator Marie Mercier, przedstawicielka komisji legislacyjnej francuskiego Senatu, opublikowała raport nr 289 dotyczący ochrony małoletnich ofiar przestępstw seksualnych³². Podkreślono w nim, że przemoc seksualna wobec nieletnich przybiera dzisiaj nowe formy, w szczególności wraz z rozwojem sieci społecznościowych, które są przedmiotem szczególnej troski śledczych. Wśród zjawisk tych można wyróżnić pornografię dziecięcą, transmisję na żywo aktu zgwałcenia, prostytucję nieletnich oraz przemoc seksualną z użyciem Internetu. Raport stwierdza bardzo zdecydowanie, że narażenie nieletnich na przemoc seksualną w coraz większym stopniu wynika z dostępności filmów pornograficznych na smartfonach. Badania przeprowadzone przez IFOP wykazało, że w 2017 r. już 51% nastolatków w wieku od 15 do 17 lat odwiedziło już stronę pornograficzną w porównaniu z

²⁹ Online Child's Rights, Age Verification and Parental Consent: Delivering the Balance, 25.05.2022, <https://euconsent.eu/conference-2022/>.

³⁰ World-leading measures to protect children from accessing pornography online, 08.02.2022, <https://www.gov.uk/government/news/world-leading-measures-to-protect-children-from-accessing-pornography-online>.

³¹ Online Safety Bill Government Bill Originated in the House of Commons, Sessions 2021-22, 2022-23, <https://bills.parliament.uk/bills/3137/> (dostęp: 15.07.2022).

³² Protéger les mineurs victimes d'infractions sexuelles. Rapport d'information n° 289 (2017-2018) de Mme Marie MERCIER, fait au nom de la commission des lois, déposé le 7 février 2018, http://www.senat.fr/rap/r17-289/r17-289_mono.html.

37% w 2013 r.³³ Z kolei samo zjawisko łatwego dostępu małoletnich do treści pornograficznych jest trywializowane i usprawiedliwiane szeroką popularnością bezpłatnych treści pornograficznych wśród ogółu populacji. Badacze dostrzegają jednak, że hiperseksualizacja skutkuje rozwojem zachowań seksualnych u małych i bardzo małych dzieci, które próbują odtworzyć coraz bardziej ekstremalne sceny pornograficzne z udziałem samych rówieśników.

Kolejny raport komisji senator Mercier opatrzone numerem 482 został opublikowany 3 czerwca 2020 r.³⁴, przy okazji prac parlamentarnych nad ustawą o ochronie ofiar przemocy domowej. Art. 11 raportu (*Protection des mineurs contre les messages pornographiques*) zawierał już konkretną propozycję legislacyjną – dostosowanie prawa stanowionego do standardów, które zostały już wytyczone przez francuskie sądownictwo (wyroki Sądu Kasacyjnego – Izby Karnej z dnia 23 lutego 2000 r., nr 99-83928³⁵ oraz z dnia 12 października 2005 r., nr 05-80713³⁶), poprzez nałożenie surowych kar (3 lata pozbawienia wolności lub grzywna 35.000 euro) na podmioty udostępniające treści pornograficzne, które nie zapewniły mechanizmów skutecznej weryfikacji wieku użytkowników (innej niż proste oświadczenie o pełnoletniości).

Komisja podkreśliła, że kodyfikacja orzecznictwa nie zmienia istotnie stanu obowiązującego prawa. Zwiększa ona jedynie skuteczność postępowania, które już dotąd można było prowadzić na gruncie art. 227-24 przeciwko dystrybutorom treści pornograficznych w Internecie, co jednak w praktyce miało miejsce bardzo rzadko. Zwrócono uwagę, że najważniejsze strony internetowe rozpowszechniające treści pornograficzne za darmo mają siedzibę za granicą; czasami w rajach podatkowych, gdzie przepisy są liberalne, a współpraca sądowa jest słaba lub nie istnieje. Autorzy podnieśli, że warto byłoby przeprowadzić szerszą refleksję, wykraczającą poza ramy raportu, w celu ustalenia, na jakich warunkach prawo karne może być lepiej stosowane w cyberprzestrzeni w odniesieniu do dostępu nieletnich do treści pornograficznych. Przywołali też doświadczenia Wielkiej Brytanii, która w latach 2017-2019 próbowała wprowadzić kontrolę realnego wieku, musząc pogodzić wybór rozwiązania technicznego zgodnego z ogólnym rozporządzeniem o ochronie danych (RODO) przy jednoczesnym ograniczaniu ryzyka w odniesieniu do prywatności.

Propozycja senator Mercier została uwzględniona. 30 lipca 2020 r. **prezydent Francji Emmanuel Macron podpisał ustawę** mającą na celu ochronę ofiar przemocy domowej (*visant à protéger les victimes de violences conjugales*)³⁷. Art. 23 tej ustawy przewiduje, że w przypadku stwierdzenia, że dostawca usług internetowych umożliwia małoletnim dostęp do

³³ *Les adolescents et le porno: vers une «Génération Youporn»? Etude sur la consommation de pornographie chez les adolescents et son influence sur leurs comportements sexuels*, 15.03.2017, <https://www.ifop.com/publication/les-adolescents-et-le-porno-vers-une-generation-youporn/>.

³⁴ *Proposition de loi visant à protéger les victimes de violences conjugales. Rapport n° 482 (2019-2020) de Mme Marie MERCIER, fait au nom de la commission des lois, déposé le 3 juin 2020*, <https://www.senat.fr/rap/l19-482/l19-482.html>.

³⁵ France, Cour de cassation, Chambre criminelle, 23 février 2000, 99-83928, <https://juricaf.org/arret/FRANCE-COURDECASSATION-20000223-9983928>.

³⁶ France, Cour de cassation, Chambre criminelle, 12 octobre 2005, 05-80713, <https://juricaf.org/arret/FRANCE-COURDECASSATION-20051012-0580713>.

³⁷ Loi n° 2020-936 du 30 juillet 2020 visant à protéger les victimes de violences conjugales, <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/JORFDOLE000041502001/>.

treści pornograficznych z naruszeniem art. 227-24 Kodeksu karnego, przewodniczący Najwyższej Rady ds. audiowizualnych (*Conseil supérieur de l'audiovisuel*, CSA) wzywa ten podmiot w dowolny sposób umożliwiający ustalenie daty odbioru, do podjęcia wszelkich środków mających na celu uniemożliwić dostęp małoletnich do tych treści. Podmiot otrzymujący wezwanie CSA ma 15 dni na przedstawienie swoich uwag. Przewodniczący CSA może działać z urzędu lub na wniosek prokuratora lub osoby fizycznej lub prawnej zainteresowanej jego działaniem.

Warunki stosowania tego artykułu określa dekret premiera Jeana Castexa z dnia 7 października 2021 r.³⁸, poprzedzony pozytywną opinią Urzędu Regulacji Komunikacji Elektronicznej (*Autorité de régulation des communications électroniques, des postes et de la distribution de la presse*, ARCEP) z dnia 11 maja 2021 r.³⁹ W opinii stwierdzono, że **blokowanie dostępu do treści pornograficznych może odbywać się na tych samych zasadach, co dotychczasowe blokowanie dostępu do nielegalnej działalności hazardowej lub terrorystycznej oraz pornografii dziecięcej**. Urząd zasugerował także, by w dekrete określone zostały stawki rekompensat dla przedsiębiorców za dodatkowe koszty, wynikające z konieczności realizowania nowych przepisów antypornograficznych.

W grudniu 2021 r. CSA ogłosiła, że dostęp do pięciu największych stron pornograficznych (PornHub, xHamster, xVideos, XNXX, Tukif) zostanie ogólnie zablokowany na terytorium Francji, jeżeli do końca 2021 r. nie wprowadzą one wymaganych przez prawo skutecznych mechanizmów weryfikacji wieku użytkowników⁴⁰. Z dniem 1 stycznia 2022 r. CSA została włączona w skład nowego podmiotu: Urzędu Regulacji Komunikacji Audiowizualnej i Cyfrowej (*Autorité de Régulation de la Communication audiovisuelle et numérique*, ARCOM)⁴¹, który 8 marca 2022 r., korzystając z nowych kompetencji, zaskarżył pięć największych stron pornograficznych we Francji do Trybunału Sprawiedliwości w Paryżu⁴².

³⁸ Décret n° 2021-1306 du 7 octobre 2021 relatif aux modalités de mise œuvre des mesures visant à protéger les mineurs contre l'accès à des sites diffusant un contenu pornographique, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000044173388>.

³⁹ Avis n° 2021-0898 du 11 mai 2021 concernant le projet de décret relatif aux modalités de mise en œuvre des mesures visant à protéger les mineurs contre l'accès à des sites diffusant un contenu pornographique, https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/texte_jo/JORFTEXT000045412741.

⁴⁰ Contrôle de l'âge des mineurs : cinq sites mis en demeure de mettre en place des dispositifs adaptés pour répondre à leurs obligations légales, 13.12.2021, <https://www.csa.fr/Informer/Toutes-les-actualites/Actualites/Contrôle-de-l-age-des-mineurs-cinq-sites-mis-en-demeure-de-mettre-en-place-des-dispositifs-adaptés-pour-répondre-a-leurs-obligations-légales>. Plusieurs sites pornos pourraient être bloqués en France ce 28 décembre, 27.12.2021, <https://www.ouest-france.fr/high-tech/internet/plusieurs-sites-pornos-pourraient-etre-bloques-en-france-ce-28-decembre-b4be03e4-6709-11ec-88ac-a9002872352f>.

⁴¹ Le 1er janvier 2022, le Conseil supérieur de l'audiovisuel (CSA) et la Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet (Hadopi) deviendront : l'Arcom, <https://www.csa.fr/Informer/Toutes-les-actualites/Actualites/Le-CSA-et-l-Hadopi-deviennent-l-Arcom-ce-qu-il-faut-retenir>.

⁴² Accès des mineurs aux sites pornographiques : Saisine du président du tribunal judiciaire de Paris, 08.03.2022, <https://www.arcom.fr/larcom/presse/acces-des-mineurs-aux-sites-pornographiques-saisine-du-president-du-tribunal-judiciaire-de-paris>.

Rozprawa odbyła się 6 września 2022 r.⁴³ Dwa dni później Trybunał skierował strony do mediacji w nadziei na znalezienie wspólnego rozwiązania.

6. Niemcy – działalność Komisji ds. ochrony młodzieży, wyrok sądu w Düsseldorfie (2021)

Zgodnie z art. 29 ust. 8 niemieckiej ustawy zasadniczej, kraje związkowe mogą uregulować nowy podział części należącego do nich obszaru kompetencji w drodze umowy państwowej (*Staatsvertrag*). Po strzelaninie w szkole średniej w Erfurcie w kwietniu 2002 r. w której 19-letni Robert Steinhäuser zastrzelił 16 osób, po czym popełnił samobójstwo, niemieckie władze – zarówno federalne, jak i krajowe – podjęły decyzję o ustanowieniu nowych przepisów, mających na celu m.in. ochronę dzieci przed brutalizacją w środkach masowego przekazu⁴⁴.

10 września 2002 r. wszystkie niemieckie kraje związkowe zawarły umowę państwową w zakresie ochrony godności ludzkiej i nieletnich w audycjach radiowych oraz telewizyjnych (*Staatsvertrag über den Schutz der Menschenwürde und den Jugendschutz in Rundfunk und Telemedien*, JMStV). Na jej podstawie od 1 kwietnia 2003 r. zainaugurowała swoją działalność federalna Komisja ds. Ochrony Młodzieży w Mediach (*Kommission für Jugendmedienschutz*, KJM). Została ona powołana w celu uniknięcia rozdrobnienia struktur nadzorczych wobec nadawców. Komisja ta ściśle współpracuje z Federalnym Biurem ds. Monitorowania Mediów Szkodliwych dla Młodzieży (*Bundesprüfstelle für Jugendgefährdende Medien*, BPjM).

Zgodnie z art. 14 JMStV, w KJM zasiada 12 członków:

- 6 członków spośród dyrektorów krajowych organów ds. mediów, powoływanych za obopólną zgodą krajowych organów ds. mediów,
- 4 członków najwyższych organów krajowych odpowiedzialnych za ochronę nieletnich,
- 2 członków najwyższego organu federalnego odpowiedzialnego za ochronę nieletnich.

Kadencja członków KJM trwa 5 lat.

Do kompetencji KJM należą przede wszystkim monitorowanie oraz nadzór działalności nadawców pod kątem przestrzegania JMStV. Zgodnie z niemieckim prawodawstwem nadawcy mają możliwość budowania systemów samoregulacyjnych w celu wypełniania i uzupełniania przepisów dotyczących ochrony małoletnich. Ta działalność samoregulacyjna może być uznana przez KJM, pod warunkiem, że przepisy określone w prawie zostały przez określonego nadawcę, dystrybutora wypełnione (art. 16 i 19 JMStV). Warto jednak podkreślić, iż w

⁴³ *Blocage de sites pornographiques : « La procédure est complexe », reconnaît l'Arcom devant le Sénat*, 08.06.2022, <https://www.publicsenat.fr/article/parlementaire/blocage-de-sites-pornographiques-la-procedure-est-complexe-reconnait-l-arcom>.

⁴⁴ Agnieszka Barzycka, *Polityka wybranych krajów Unii Europejskiej w zakresie ochrony małoletnich przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w telewizji*, Kraków 2009, https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/38323/barzycka_polityka_wybranych_krajow_unii_europejskiej_w_zakresie_ochrony.pdf, s. 167.

Niemczech system samoregulacyjny jest traktowany jako dodatkowe zabezpieczenie małoletnich widzów, a nie jedyne i wystarczające⁴⁵.

KJM regularnie popularyzuje wyniki najnowszych badań naukowych dotyczących szkodliwego wpływu pornografii na zdrowie publiczne. Przykładowo, w lutym 2022 r. opublikowała ona wywiad z psycholog Tabeą Freitag, która stwierdziła, że treści pornograficzne „są wyświetlane w wieku, w którym użytkownik nie ma osobistych doświadczeń i kształtują historię wychowania seksualnego. Nie pozwalamy dzieciom biegać do dzielnicy czerwonych latarni, ale pozwalamy im schodzić do piwnic sadomasochistycznej pornografii mniej lub bardziej bez ochrony. W ten sposób zabieramy im wiele z ich własnej podróży odkrywczej na temat, którego mają prawo doświadczyć później sami, w związku. Ponadto znaczna część głównego nurtu pornografii zawiera przemoc wobec kobiet i przekazuje przesłanie, że jest to normalne i że one też tego chcą. W ten sposób przemoc seksualna i naruszanie granic są często normalizowane”⁴⁶.

5 czerwca 2020 r. KJM przyłączyła się do trzech postępowań prowadzonych przez Krajowy Urząd ds. Mediów Nadrenii Północnej-Westfalii przeciwko dostawcom usług internetowych z siedzibą na Cyprze, stwierdzając, że zapewniają one swobodny dostęp do treści pornograficznych bez zapewnienia, że dzieci i młodzież nie mają do nich dostępu. KJM złożyła formalną skargę na tych dostawców, domagając się zakazu rozpowszechniania ofert w obecnej formie. W mediach ujawniono, że trzech oskarżeni dostawcy to YouPorn, PornHub i MyDirtyHobby⁴⁷.

KJM stwierdziła, że o ile dotychczasowe programy ochrony młodzieży i wsparcia rodzicielskiego na komputerze można było oceniać jako odpowiednią ochronę, to obecnie zmieniony odbiór mediów (*veränderte Medienrezeption*) sprawił, że konieczne jest rozważenie instrumentów egzekwowania prawa, które do tej pory nie były wykorzystywane, w tym obligatoryjne blokowanie dostępu na poziomie dostawców usług internetowych. Dzieci i młodzież korzystają obecnie głównie z urządzeń mobilnych, aby uzyskać dostęp do aplikacji i stron internetowych, co utrudnia kontrolę rodzicielską i sprawia, że dotychczasowe środki ochronne stały się nieskuteczne⁴⁸.

Wyrok w tej przełomowej sprawie zapadł w dniu 30 listopada 2021 r. przed Sądem Administracyjnym w Düsseldorfie⁴⁹, który orzekł, że podmioty udostępniające treści pornograficzne naruszyły prawo, nie wdrażając mechanizmów skutecznej weryfikacji wieku. Sąd przywołał przy tym wyniki badań opublikowane w 2018 r. przez uniwersytety w Hohenheim i Münster, zgodnie z którymi 46% młodych Niemców w wieku 14-20 lat miało już

⁴⁵ Tamże, s. 178.

⁴⁶ Expertin: Konsum von Online-Pornografie ist für Kinder „eine Art von Missbrauch“, 25.02.2022, <https://www.kjm-online.de/service/pressemitteilungen/meldung/expertin-konsum-von-online-pornografie-ist-fuer-kinder-eine-art-von-missbrauch>.

⁴⁷ Youporn, Pornhub und MyDirtyHobby bekommen Post, 08.06.2020, <https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/medien/medienschuetzer-gehen-gegen-pornoseiten-vor-16806321.html>.

⁴⁸ Vorgehen gegen anbieter mit sitz im ausland, 08.06.2020, <https://www.medienanstalt-nrw.de/presse/pressemitteilungen/pressemitteilungen-2020/2020/juni/kjm-beschliesst-massnahmen-gegen-anbieter-pornografischer-inhalte.html>.

⁴⁹ VG Düsseldorf, Beschluss vom 30.11.2021 - 27 L 1414/20, <https://openjur.de/u/2378921.html>.

kontakt z treściami pornograficznymi. Połowa ankietowanych stwierdziła, że ich pierwszy kontakt z pornografią był zamierzony, a 31% nastolatków płci męskiej przyznało, że korzysta z pornografii codziennie lub kilka razy w tygodniu⁵⁰.

Zgodnie z także przywołanymi przez sąd wynikami badań Instytutu Badań nad Mediami im. Hansa Berdowa w Hamburgu opublikowanymi w 2019 r., 54% małoletnich w wieku od 12 do 17 lat przyznało, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy miało kontakt z treściami pornograficznymi w postaci tekstu, zdjęć lub filmu, głównie za pośrednictwem Internetu. Kontakt z treściami pornograficznymi wzrasta wraz z wiekiem – 42% w wieku 12-14 lat i aż 65% w wieku 15-17 lat. 37% nastolatków poszukiwało treści pornograficznych intencjonalnie. Ankieta przeprowadzona wśród rodziców wykazała natomiast, że urządzeń lub programów do blokowania lub filtrowania stron udostępniających treści pornograficzne używało mniej niż 25% rodziców. W odniesieniu do smartfonów z takimi aplikacjami korzystało już jednak zaledwie 15% rodziców. Co więcej, 24% nastolatków w wieku 12-14 lat i 87% nastolatków w wieku 15-17 lat stwierdziło, że potrafi obejść filtry instalowane przez rodziców⁵¹.

W konkluzji orzeczenia sąd przypomniał **wyrok Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 września 2009 r., który orzekł, że „jest oczywiste, że dostępność treści pornograficznych w Internecie można przynajmniej ograniczyć, zapewniając prawne gwarancje dostępu tylko dla dorosłych”** (*Es liegt vielmehr auf der Hand, dass die Verfügbarkeit pornografischer Angebote im Internet durch die gesetzlich vorgeschriebene Sicherstellung des ausschließlichen Erwachsenenzugangs zumindest verringert werden kann*)⁵².

Swoją pozytywną opinię o wyroku wydała KJM, podkreślając, że „obecnie istnieje ponad 80 systemów weryfikacji wieku, które zostały pozytywnie ocenione przez KJM. Dostawcy pornografii mogą i muszą zapewnić zgodność swojej oferty z prawem. Oferta musi być zgodna z niemieckim prawem albo nie będzie jej wcale. Decyzja Sądu Administracyjnego w Düsseldorfie wyraźnie to potwierdza. Jeżeli operatorzy stron pornograficznych nadal będą odmawiać, będziemy nadal podążać ścieżką, którą obraliśmy – włącznie ze składaniem skarg przeciwko dostawcom usług internetowych. Ochrona dzieci i młodzieży w mediach ma pierwszeństwo przed interesami biznesowymi”⁵³.

W reakcji na wyrok sądu w Düsseldorfie, w grudniu 2021 r. Krajowy Urząd ds. Mediów Nadrenii Północnej-Westfalii zapowiedział, że wezwanie do zablokowania dostępu

⁵⁰ Thorsten Quandt, Jens Vogelgesang, *Jugend, Internet und Pornografie. Eine repräsentative Befragungsstudie zu individuellen und sozialen Kontexten der Nutzung sexuell expliziter Inhalte im Jugendalter*, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-658-18859-7_5.

⁵¹ Uwe Hasebrink, Claudia Lampert, Kira Thiel, *Online-Erfahrungen von 9- bis 17-jährigen. Ergebnisse der EU Kids Online-Befragung in Deutschland 2019*, https://epub.sub.uni-hamburg.de/epub/volltexte/2022/132004/pdf/s3lt3j7_EUKO_Bericht_DE_190917.pdf.

⁵² Beschluss vom 24. September 2009 - 1 BvR 1231/04, https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2009/09/rk20090924_1bvr1231_04.html.

⁵³ *Untersagung von Pornoseiten aus Zypern rechtmäßig. KJM und Landesanstalt für Medien NRW begrüßen Urteil des Verwaltungsgerichts Düsseldorf, 02.12.2021*, <https://www.kjm-online.de/service/pressemitteilungen/meldung/untersagung-von-pornoseiten-aus-zypern-rechtmassig>.

małoletnich do treści pornograficznych zostanie skierowane również do portalu xHamster – jednego z największych portali udostępniających pornografię na świecie⁵⁴.

W marcu 2022 r. do postępowania przyłączyła się KJM, dowodząc, że oferta xHamstera narusza przepisy JMStV. **Pięciu największym dostawcom usług internetowych w Niemczech zostało wydane zalecenie zablokowania dostępu do xHamstera.** Przewodniczący KJM skomentował, że „naszym obowiązkiem prawnym jest ochrona dzieci i młodzieży przed treściami, które nie odpowiadają ich poziomowi rozwoju. Pornografia stanowi poważne zagrożenie dla ich rozwoju psychicznego i seksualnego”⁵⁵. Albrecht Bähr, przewodniczący konferencji przewodniczących komisji państwowych organów ds. mediów i przewodniczący zgromadzenia organu ds. mediów w Nadrenii-Palatynacie, stwierdził natomiast, że: „Dzieci mają również prawo do ochrony przed niepokojącymi treściami w Internecie. Darmowa pornografia narusza to prawo. Może dezorientować i mieć negatywny wpływ na ich psychikę i życie społeczne. Podejście KJM i państwowych władz medialnych odnosi się zatem do bardzo istotnego problemu. Jednocześnie widoczna jest zdolność niemieckiego nadzoru państwowego do działania w międzynarodowym środowisku medialnym”⁵⁶.

W marcu 2022 r. KJM poinformowała również, że oceniła pozytywnie już łącznie 90 różnych systemów skutecznej weryfikacji wieku użytkowników, które z powodzeniem mogą zostać zastosowane przez podmioty udostępniające treści pornograficzne w celu zablokowania dostępu do nich osób małoletnich. Przewodniczący KJM skomentował, że „różnorodność systemów weryfikacji wieku prowadzi do coraz większego wyboru dostawców usług o różnych potrzebach. To pozytywny krok w kierunku ochrony dzieci i młodzieży w mediach”⁵⁷.

7. Stany Zjednoczone – projekt SISEA (2020)

W porównaniu z zestawieniem przygotowanym na potrzeby analizy z 2018 r., wzrosła liczba stanów, których parlamenty w oficjalnych rezolucjach wskazały na **pornografię jako istotne zagrożenie dla zdrowia publicznego**. W 2018 r. było to 10 stanów, obecnie jest ich aż 16⁵⁸: Alabama, Arizona, Arkansas, Floryda, Idaho, Kansas, Kentucky, Luizjana, Missouri, Montana, Ohio, Pensylwania, Karolina Południowa, Dakota Południowa, Tennessee, Utah.

⁵⁴ Pornportal xHamster droht Netzsperrung, 26.12.2021, <https://www.spiegel.de/netzwelt/web/pornoportal-xhamster-droht-netzsperrung-a-df91350a-3ff7-4dd1-9e6f-59ac84dda84a>.

⁵⁵ KJM beschließt Sperrung von xHamster, 03.03.2022, <https://www.kjm-online.de/service/pressemitteilungen/meldung/kjm-beschliesst-sperrung-von-xhamster>.

⁵⁶ GVK begrüßt Vorgehen der Kommission für Jugendmedienschutz gegen Porno-Portal, 03.03.2022, <https://www.die-medienanstalten.de/service/pressemitteilungen/meldung/gvk-begruesst-vorgehen-der-kommission-fuer-jugendmedienschutz-gegen-porno-portal>.

⁵⁷ KJM bewertet sieben weitere Altersverifikationssysteme positiv. 90 positiv bewertete Systeme: Vielfältige Schutzlösungen für Kinder und Jugendliche, 31.03.2022, <https://www.kjm-online.de/service/pressemitteilungen/meldung/kjm-bewertet-sieben-weitere-altersverifikationssysteme-positiv-1>.

⁵⁸ Pornography: Public Health Crisis Resolution, <https://nationaldecencycoalition.org/updates/>.

18 grudnia 2020 r. dwaj senatorowie z dwóch różnych partii politycznych – republikanin Ben Sasse oraz demokrat Jeff Merkley – przedstawili w Senacie projekt ustawy „**Stop Internet Sexual Exploitation Act**” (SISEA)⁵⁹, który wprowadza obowiązek każdorazowego przesyłania do serwisu streamingowego potwierdzenia pełnoletniości wszystkich osób występujących w materiale pornograficznym oraz ich pisemnej zgody na udostępnianie tego materiału.

Projekt nie był dalej procedowany, jednak stał się przedmiotem ataku ze strony serwisów pornograficznych Pornhub i MindGeek, których przedstawiciele przyznali, że w razie uchwalenia ustawa mogłaby w praktyce doprowadzić do zupełnego usunięcia treści pornograficznych z Internetu, co uderzyłoby ich zdaniem w interes „sex workerów” podczas pandemii⁶⁰. W styczniu 2021 r. przewidywano ponowne zgłoszenie projektu ustawy⁶¹, jednak jak dotąd nie zostało to uczynione.

Jednocześnie, **National Center on Sexual Exploitation (NCOSE)** zainaugurowało także program **Sexual Exploitation Lawsuits**, w ramach którego przy pomocy powództw cywilnych dochodzone są prawa osób poszkodowanych przez zbyt łatwy dostęp do treści pornograficznych⁶². Przykładowe sprawy prowadzone przez NCOSE to:

1. Sprawa przeciwko studiu pornograficznemu Cissy Steele (24.09.2020)⁶³,
2. Sprawa przeciwko Wyndham Hotel Group (01.02.2020)⁶⁴,
3. Sprawa przeciwko Twitterowi (20.01.2021)⁶⁵,
4. Sprawa przeciwko MindGeekowi powiązanemu z Pornhubem (11.02.2021)⁶⁶,
5. Sprawa przeciwko WebGroup Czech Republic powiązanej z xVideos (18.03.2021)⁶⁷,
6. Sprawa przeciwko Nevadzie (10.11.2021)⁶⁸.

W marcu 2021 r. **legislatura stanu Utah** uchwaliła ustawę nakazującą domyślne blokowanie dostępu do treści pornograficznych na każdym smartfonie sprzedawanym w stanie Utah⁶⁹, która 23 marca została podpisana przez gubernatora i weszła w życie⁷⁰. W

⁵⁹ S.5054 – Stop Internet Sexual Exploitation Act, <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/senate-bill/5054>.

⁶⁰ Kate Cox, Pornhub squarely targeted in bipartisan bill to regulate sex work online, 21.12.2020, <https://arstechnica.com/tech-policy/2020/12/pornhub-squarely-targeted-in-bipartisan-bill-to-regulate-sex-work-online/>.

⁶¹ Gustavo Turner, New Congress Cleans Slate for Bills Targeting Free Speech, Sex Workers, 05.01.2021, <https://www.xbiz.com/news/256616/new-congress-cleans-slate-for-bills-targeting-free-speech-sex-workers>.

⁶² National Center on Sexual Exploitation Law Center, <https://sexualexploitationlawsuits.com/>.

⁶³ <https://web.archive.org/web/20210508194600/https://endsexualexploitation.org/wp-content/uploads/2020.09.24-10-First-Amended-Complaint.pdf>.

⁶⁴ <https://endsexualexploitation.org/articles/statement-national-center-on-sexual-exploitation-files-suit-against-wyndham-hotels-super-8-motel-6-for-profiting-from-child-sex-trafficking/>.

⁶⁵ https://endsexualexploitation.org/wp-content/uploads/Doe-v-Twitter_FiledComplaint_012021.pdf.

⁶⁶ https://endsexualexploitation.org/wp-content/uploads/Doe-v-MindGeek_Complaint.pdf.

⁶⁷ https://web.archive.org/web/20210508200644/https://endsexualexploitation.org/wp-content/uploads/Xvideos-complaint-as-filed_Jane-Doe-v-WebGroup-Czech-Republic-et-al_03-18-2021.pdf.

⁶⁸ https://endsexualexploitation.org/wp-content/uploads/Williams-v-Sisolak_First-Amended-Complaint_11.10.2021.pdf.

⁶⁹ Utah HB72 Device Filter Amendments, <https://trackbill.com/bill/utah-house-bill-72-device-filter-amendments/1959365/>.

⁷⁰ <https://le.utah.gov/~2021/bills/static/HB0072.html>.

styczniu 2022 r. podobny projekt ustawy został zgłoszony w Arizonie, jednak 9 lutego został odrzucony w trakcie procesu legislacyjnego⁷¹.

Zagadnienie pornografii jako zagrożenia dla zdrowia publicznego jest obecnie w Stanach Zjednoczonych przedmiotem intensywnej debaty naukowej. W badaniach opublikowanych we wrześniu 2021 r. profesor Emily Rothman z Uniwersytetu Bostońskiego stwierdza, że „choć pornografia może nie przyczyniać się bezpośrednio do śmiertelności lub ostrej zachorowalności znacznego odsetka ludzi, może wpływać na inne problemy zdrowia publicznego, takie jak **przemoc seksualna, molestowanie podczas randek, zachowania kompulsywne i infekcje przenoszone drogą płciową**”⁷².

8. Kanada – projekt SISEA (2021)

27 maja 2021 r. konserwatywny deputowany Arnold Viersen podczas specjalnej konferencji prasowej z udziałem ekspertów amerykańskich i kanadyjskich⁷³ przedstawił w Izbie Gmin projekt ustawy „Stop Internet Sexual Exploitation Act” (SISEA) – czerpiący inspirację z projektu o tej samej nazwie z USA⁷⁴. Viersen już wcześniej podejmował w Kanadzie inicjatywy antypornograficzne. W grudniu 2016 r. doprowadził on do przyjęcia przez Izbę rezolucji M47⁷⁵, na podstawie której po półrocznej pracy komitetu⁷⁶ w czerwcu 2017 r. opublikowany został **raport opisujący wpływ korzystania z treści pornograficznych na małoletnich**⁷⁷.

Część członków komitetu opublikowało swoje zdanie odrębne, w którego konkluzjach zawarli stwierdzenie, że Kanada powinna pójść w ślady niedawnych działań Wielkiej Brytanii, aby uniemożliwić dzieciom i młodzieży dostęp do materiałów o charakterze jednoznacznie seksualnym. Konserwatywni członkowie zalecili rządowi dalsze zbadanie takich opcji w celu lepszej ochrony dzieci i młodzieży. Może to obejmować współpracę z dostawcami usług internetowych w celu zapewnienia filtrowania treści dla dorosłych za pośrednictwem usługodawcy oraz domyślnej aktywności takich filtrów, chyba że dorosły klient zrezygnuje z

⁷¹ Bill History for HB2115, <https://apps.azleg.gov/BillStatus/BillOverview/76502>.

⁷² Emily F. Rothman, *Pornography and Public Health*, Oxford Scholarship Online, September 2021, <https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/oso/9780190075477.001.0001/oso-9780190075477>.

⁷³ Matthias Browning, *Proposed Canadian Law To Make Criminal Offense Of Creating And Distributing Porn Without Consent*, 03.06.2021, <https://mychristiandaily.com/proposed-canadian-law-to-make-criminal-offense-of-creating-a-distributing-porn-without-consent/>.

⁷⁴ BILL C-302. *An Act to amend the Criminal Code (pornographic material)*, 27.05.2021, <https://www.parl.ca/LegisInfo/en/bill/43-2/C-302>.

⁷⁵ 42nd Parliament, 1st Session, Journal No. 124, Thursday, December 8, 2016 10:00 a.m., <https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/42-1/house/sitting-124/journals>.

⁷⁶ Standing Committee on Health, M-47, *Public health effects of online violent and degrading sexually explicit materials on children, women and men*, <https://www.ourcommons.ca/Committees/en/HESA/StudyActivity?studyActivityId=9311761>.

⁷⁷ *Report on the Public Health Effects of the Ease of Access and Viewing of Online Violent and Degrading Sexually Explicit Material on Children, Women and Men*, June 2017, <https://www.ourcommons.ca/Content/Committee/421/HESA/Reports/RP9027245/hesarp11/hesarp11-e.pdf>.

ich używania. Ponadto należy zbadać wdrożenie istotnych narzędzi do weryfikacji wieku, zapewniając jednocześnie Kanadyjczykom ochronę ich prywatności⁷⁸.

⁷⁸ Tamże, s. 23-24.